

Sociaal-Economische Raad
Mevrouw drs. M.I. Hamer (voorzitter)
Postbus 90405
2509 LK Den Haag

BETREFT Aanbieding Uitvoeringsagenda 2018

DEN HAAG 5 februari 2018

E-MAIL

ONS KENMERK 18.21822

TOESTELNUMMER

BIJLAGE(N)

Geachte mevrouw Hamer ,

Het doet me genoegen u de *Uitvoeringsagenda Energieakkoord voor duurzame groei 2018* aan te kunnen bieden. Dit jaar is het vijfde volle jaar van het in 2013 ondertekende Energieakkoord. Terugblikkend op de afgelegde route constateer ik dat het partijen gelukt is om het akkoord 'op koers' te houden, ondanks de lage energie- en CO₂-prijzen, waardoor investeringen in hernieuwbare energie en energiebesparing minder rendement opleverden. Gelukkig is de economie sinds 2013 weer opgebloeid maar extra economische groei gaat wel gepaard met meer energieverbruik; ook deze ontwikkeling bemoeilijkt het bereiken van de doelen uit het Energieakkoord.

Koers houden met zijwind

Mede door de 'zijwind' van genoemde ontwikkelingen moesten de ondertekenaars van het Energieakkoord van tijd tot tijd bijsturen. Dat kan ook door de jaarlijkse cyclus die al vanaf 2013 bestaat¹. Deze cyclus stelt alle betrokkenen in staat om de voortgang van het Energieakkoord nauwgezet te volgen. Daardoor is tijdig bijsturen mogelijk als ramingen uitwijzen dat de hoofddoelen van het Energieakkoord buiten bereik dreigen te komen. Het gaat dan in het bijzonder om de doelen voor hernieuwbare energieproductie (14 procent in 2020 en 16 procent in 2023) en voor energiebesparing (gemiddeld 1,5 procent per jaar plus een extra energiebesparing van 100 PJ in de periode 2013-2020). Deze aanpak stelt de akkoordpartijen in de gelegenheid om het commitment aan de uitvoering van het Energieakkoord om te zetten in aanvullende maatregelen waar dat nodig is. Dat is steeds gelukt en is ook dit jaar weer het geval. Daarbij teken ik wel aan dat naarmate 2020 dichterbij komt, het steeds lastiger wordt

---

¹ De cyclus start aan het eind van de winter als de kennisinstituten de voortgang van de afspraken uit het Energieakkoord inventariseren. Deze informatie moet voor 1 mei beschikbaar zijn en vormt de basis voor de ramingen over het doelbereik van het Energieakkoord, als onderdeel van de jaarlijkse Nationale Energieverkenning (NEV) die in beginsel in oktober uitkomt. Kort na de NEV brengt de Borgingscommissie van het Energieakkoord haar Voortgangsrapportage Energieakkoord uit met een verantwoording van haar activiteiten, het waar nodig adresseren van beleidstekorten en het benoemen van aandachtspunten voor vervolgvactiteiten. Rond de jaarwisseling volgt ten slotte de Uitvoeringsagenda Energieakkoord waarin de Borgingscommissie concrete afspraken vastlegt om de doelen van het Energieakkoord te realiseren.

om met nieuwe maatregelen grote effecten te bewerkstelligen. Het kost immers enige tijd om plannen in praktijk te brengen. Aanvullende maatregelen moeten bovendien in lijn liggen met het Regeerakkoord.

Zoals ik in onze *Voortgangsrapportage* van 19 oktober 2017 al aangaf², kenmerkt 2018 zich in eerste instantie door continuïteit: met volle kracht verder werken aan de uitvoering van de afspraken uit 2013. In reactie op de uitkomsten uit de *Nationale Energieverkenning 2017* (NEV 2017)³ heeft ook dit jaar weer intensief overleg plaatsgevonden tussen de meest betrokken partijen om aanvullende afspraken te maken zodat realisatie van de doelen haalbaar blijft. In de bijgevoegde Uitvoeringsagenda kunt u de resultaten van dit overleg meer in detail lezen. De belangrijkste aanvullende maatregelen zal ik in deze brief kort aanstippen. Met het extra maatregelenpakket hebben partijen er vertrouwen in dat de hoofddoelen op het terrein van hernieuwbare energieproductie en energiebesparing kunnen worden bereikt. Dit vereist wel een maximale inzet van bij de uitvoering betrokken partijen.

Om de afgesproken werkgelegenheidsgroei van 90.000 extra arbeidsjaren in de periode 2013-2020 te realiseren, doen zich drie complicaties voor. Ten eerste leiden vertragingen in uitvoeringsplannen automatisch ook tot minder baancreatie. Ten tweede zijn er methodologische problemen. De bestaande statistieken en ramingsmethodieken zijn nog onvoldoende ontwikkeld om de werkgelegenheidseffecten van de energietransitie goed in kaart te brengen. Ten derde heeft het economisch herstel tot gevolg dat er tekorten aan vakmensen met de juiste scholing dreigen te ontstaan. Onvoldoende menskracht kan de uitvoering van projecten vertragen of prijzen opdrijven.

Tegen deze achtergrond starten op korte termijn de onderhandelingen over het klimaatakkoord voor het jaar 2030. In het Regeerakkoord is vastgelegd dat dit kabinet streeft naar CO₂-reductiedoelstellingen van respectievelijk 49 (nationaal) en 55 procent (Europees) in 2030 ten opzichte van 1990. Aan het slot van mijn brief kom ik daar nog op terug.

Bijsturen op hernieuwbare energieproductie

De ramingen in de NEV 2017 illustreren de grilligheid van beleidsuitvoering. Volgens de ramingen is het plausibel dat het doel van 16 procent hernieuwbare energie in 2023 ruimschoots gehaald kan worden. De kennisinstututen komen uit op 17,3 procent. Dat is goed nieuws. Het uitrolpad van grote windparken op zee is de belangrijkste verklarende factor voor de versnelling.

De genoemde grilligheid bestaat eruit dat het 2023-doel wel maar het 2020-tussendoel van 14 procent hernieuwbare energie in 2020 - een verplichting die Nederland in EU-verband is aangegaan - volgens de NEV 2017 niet wordt bereikt maar blijft steken op 13 procent. Om het doel van 14 procent toch binnen bereik te brengen, hebben partijen onder meer afgesproken dat het Kernteam Wind op Land een plan van aanpak met afspraken maakt om de realisatie van windenergieprojecten op land te versnellen. Dit plan legt het Kernteam op korte termijn aan mij voor en wordt uiterlijk op 1 mei 2018 in uitvoering gebracht. Elk kwartaal word ik geïnformeerd over de voortgang zodat tijdige bijsturing mogelijk is. Mocht de beoogde voortgang onverhoopt toch stagneren dan is het aan de minister om in te grijpen. In het verlengde hiervan breng ik in herinnering dat in het Energieakkoord is vastgelegd dat er na 2020 een doorgroei naar meer productie van windenergie op land aan de orde is. De beoogde omvang van de

² Zie: <https://www.energieakkoordser.nl/publicaties/voortgangsrapportage-2017.aspx>.

³ Zie: <http://www.pbl.nl/publicaties/nationale-energieverkenning-2017>.

extra productie windenergie is onderdeel van de komende onderhandelingen over het klimaatakkoord.

Naast de extra inspanningen voor windenergie op land zijn nog andere additionele maatregelen afgesproken om andere vormen van hernieuwbare energie te bevorderen. Met dit pakket van maatregelen lijkt 14 procent hernieuwbare energie in 2020 haalbaar, al is het tijdpad kritisch en blijft een maximale inspanning van alle betrokkenen noodzakelijk. Indien zou blijken dat er bij de eerste tender SDE+ in 2018 een onderuitputting van het beschikbare budget ontstaat, die het gevolg is van de recente introductie van de warmtestaffel of van de doorgevoerde aanpassing op de basisbedragen voor sommige categorieën, dan dring ik er op aan om voor de tweede tender in 2018 een correctie aan te brengen die de oorzaak van de onderuitputting ongedaan maakt en het budget te verhogen met het bedrag van onderuitputting van de eerste tender.

Bijsturen op energiebesparing

Over energiebesparing zijn in het Energieakkoord twee afspraken gemaakt. De afspraak die in de Europese Unie is gemaakt om in Nederland jaarlijks gemiddeld 1,5 procent energie te besparen wordt volgens de ramingen uit de NEV 2017 gehaald en komt uit op 1,7 procent per jaar. De tweede doelstelling uit het Energieakkoord betreft een additionele energiebesparing van 100 PJ finale energie in 2020 ten opzichte van 2013. De NEV 2017 komt uit op 75 PJ in 2020 zodat partijen ook op dit onderdeel afspraken hebben gemaakt om het 'beleidstekort' te vullen.

Verreweg de grootste bijdrage voor het tekort van 25 PJ wordt verwacht van een wijziging van de Wet Milieubeheer. Deze wet verplicht bedrijven alle energiebesparingsmaatregelen te nemen die zich binnen vijf jaar terugverdienen. Ondanks diverse maatregelen van de afgelopen jaren om de uitvoering en handhaving van deze wet te verbeteren, moet worden geconstateerd dat dit in de praktijk lastig blijkt. De beoogde energiebesparing bij bedrijven die onder deze wet vallen, blijft daardoor grotendeels uit. Om hier verbetering in te brengen, is nu met de betrokken partijen afgesproken om de bewijslast om te draaien: het is in het vervolg aan bedrijven om te laten zien dat ze maatregelen treffen op basis van de vijf jaar terugverdientijd. Dit creëert de gewenste duidelijkheid voor bedrijven en bevoegd gezag. De ambitie is dat eind 2020 alle bedrijven voldoen aan de energiebesparingsverplichting van de Wet Milieubeheer. Naast de wijziging van de Wet Milieubeheer bestaat ook dit intensiveringspakket uit enkele andere maatregelen die partijen het vertrouwen geeft dat de 100 PJ extra energiebesparing in 2020 bereikbaar is.

Knelpunten op de arbeidsmarkt verdienen grote aandacht

De NEV 2017 voorziet 76.000 extra arbeidsjaren in de periode 2014-2020 (gemiddeld bijna 13.000 voltijdbanen) ten opzichte van het doel van 90.000 arbeidsjaren (15.000 banen). Zoals ik al eerder heb aangegeven zijn er meerdere redenen voor de achterblijvende werkgelegenheidsgroei. Zeker nu de arbeidsmarkt weer is aangetrokken dreigt de energietransitie gevaar te lopen door het ontbreken van voldoende vakmensen. Het is daarom van groot belang dat in het overleg tussen werkgevers en werknemers en in samenwerking met overheden en andere organisaties zoals onderwijsorganisaties tijdig arbeidsmarktplannen worden ontwikkeld. Een mooi voorbeeld is de Green deal die het Rijk met de installatiesector (Uneto-VNI), de duurzame energiesector (NVDE) en de mbo-opleidingen uitwerkt om het tekort aan opleidingsplekken voor installateurs voor kleine hernieuwbare warmte opties weg te nemen.

Dreigende tekorten aan vakmensen maar ook werkgelegenheidsverlies in krimpsectoren (denk aan de kolenketen inclusief de havenoverslag) vereisen een structurele arbeidsmarktaanpak om de energietransitie op een goede en sociaal aanvaardbare manier te laten verlopen. De SER bereidt momenteel een advies over de werkgelegenheidseffecten van de energietransitie voor waarin deze vraagstukken aan de orde komen, met zowel aandacht voor zaken die op de korte termijn als op de middellange termijn tot 2030 spelen. Het lijkt me evident dat de aanbevelingen uit SER-advies een plek krijgen in het komende klimaat- en energiebeleid. De voortekenen wijzen uit dat onvoldoende aandacht voor arbeidsmarktaspecten een versnelling van de energietransitie kan belemmeren.

Continuïteit, versnelling en draagvlak

Binnenkort starten de onderhandelingen voor een klimaatakkoord. Het Regeerakkoord biedt hiervoor de kaders, het kabinet verwacht een actieve inbreng van decentrale overheden, sociale partners en andere maatschappelijke organisaties. Het kabinet gaat ervan uit dat nog voor de zomer een akkoord op hoofdlijnen kan worden bereikt. Ik ben overtuigd van de urgentie van het klimaatprobleem en de noodzaak van de energietransitie. Daarom steun ik de kabinetsambitie dan ook ten volle. Maar ik teken tegelijkertijd aan dat dit heel veel van de onderhandelaars en van ons als samenleving zal vragen. Het kabinetsbeleid gaat uit van 25 procent CO₂-reductie in 2020 ten opzichte van 1990, zodat in een decennium bijna een verdubbeling van de reductiedoelstelling moet plaatsvinden.

In 2018 moet dus het fundament worden gelegd voor een verdere intensivering en versnelling van de energietransitie. Dat kan naar mijn overtuiging alleen als wordt voortgebouwd op het lopende Energieakkoord met maximale gebruikmaking van de netwerken, samenwerkingsverbanden en allianties die de afgelopen jaren zijn ontstaan. Inhoudelijk is er al veel voorwerk gedaan. Aangrijpingspunten voor vervolgstappen zijn te vinden in de documenten die tot stand zijn gekomen via de vijf thematafels die voortvloeien uit van de *Energieagenda* van het vorige kabinet. Hierin zijn de contouren van toekomstig klimaat- en energiebeleid geschetst. Er liggen dus startdocumenten klaar voor de komende onderhandelingsronde.

In mijn brief bij de Voortgangsrapportage Energieakkoord 2017 wees ik al op de sociale en maatschappelijke dimensie van de energietransitie. Ook nu eindig ik mijn brief met dit thema. Het lijkt geen twijfel dat de consequenties van maatregelen de komende jaren steeds zichtbaarder en voelbaarder worden. Op dit moment is nog niet goed te voorspellen hoe de totale kosten zich zullen ontwikkelen en waar de lusten en lasten in de samenleving zullen neerslaan. Een extra reden om betaalbaarheid en een evenredige lastenverdeling bij de komende onderhandelingen expliciet te behandelen. Het is mijn overtuiging dat alleen dan een breed draagvlak voor een klimaatakkoord mogelijk is.

Met vriendelijke groet,

Ed Nijpels,
Voorzitter Commissie Borging Energieakkoord voor duurzame groei